

PRINCIPIILE EXECUTĂRII SILITE ȘI PARTICIPANȚII LA EXECUTAREA SILITĂ

Anatolie BĂNĂRESCU

Uniunea Națională a Executorilor Judecătorești

Acest studiu este consacrat analizei principiilor executării silite care sunt bazele normativ-diriguitoare ce caracterizează conținutul și obiectivul executării silite. Aceste principii necesită a fi respectate și de ele trebuie să țină cont subiecții antrenați în procesul de executare silită.

Cuvinte-cheie: *principiul legalității, principiul egalității, principiul disponibilității, limba procedurii de executare, independența și imparțialitatea executorului judecătoresc.*

PRINCIPALS OF FORCED EXECUTION AND THE PARTICIPANTS TO THE FORCED EXECUTION PROCEDURE

This research tends to make an analysis of the enforcement principles which are the guiding normative bases that characterize the content and the purpose of enforcement, which must be respected and which the subjects involved in the process of enforcement must take into account.

Keywords: *the principle of legality, the principle of equality, the principle of availability, the language of the bailiff's procedure of execution, independence and impartiality.*

Executarea silită este totalitatea de raporturi juridice ce apar cu ocazia satisfacerii efective a pretențiilor părții victorioase în proces. Dar, niciun raport juridic nu poate fi conceput în lipsa părților acestuia. Deci, executarea silită presupune activitatea concurrentă a mai multor subiecți. Printre subiecții care au un rol esențial în procedura de executare silită îi putem menționa, în primul rând, pe creditorul urmăritor, care urmărește să-și realizeze dreptul recunoscut prin dispozitivul hotărârii a cărei executare se cere ori printr-un alt titlu executoriu, și, în al doilea rând, debitorul urmărit, acel subiect, care prin același titlu executoriu a fost obligat să predea un bun, să plătească o creanță etc.

Deci, participanții de bază și indispensabili executării silite sunt părțile [2, p.194]. Părți în procedura de executare sunt: *creditorul și debitorul*. Creditor este persoana fizică sau juridică în al cărei interes a fost emis documentul executoriu. În cazul în care sumele se încasează în beneficiul statului, calitatea de creditor o exercită Ministerul Finanțelor prin intermediul organelor fiscale teritoriale. Debitor este persoana fizică sau juridică obligată, prin documentul executoriu, să efectueze anumite acțiuni ori să se abțină de la efectuarea lor. Codul de executare al Republicii Moldova prevede expres, la art.44, drepturile și obligațiile specifice ale părților. Potrivit acestui text de lege, creditorul urmăritor și debitorul urmărit sunt în drept: a) să ia cunoștință de materialele procedurii de executare; b) să facă extrase și copii de pe materialele procedurii de executare; c) să depună cereri și demersuri; d) să participe la actele de executare; e) să-și prezinte argumentele și considerentele asupra tuturor chestiunilor; f) să dea executorului judecătoresc explicații verbale și scrise; g) să facă obiecții împotriva cererilor, argumentelor și considerentelor celorlalți participanți la procedura de executare; h) să solicite recuzarea executorului judecătoresc; i) să încheie tranzacții; j) să se expună asupra apartenenței și valorii bunurilor urmărite; k) să conteste actele executorului judecătoresc; l) să exercite alte drepturi prevăzute de legislație. Aceste drepturi trebuiesc coroborate cu acele drepturi ce derivă din principiul disponibilității. Unul din drepturile specifice fazei de executare silită este posibilitatea exercitării unei contestații la executare, așa cum este denumită de doctrina română, sau contestarea actelor executorului judecătoresc, precum se uzează în legislația execuțională a țării noastre. Acest drept poate fi exercitat de oricare dintre părți, dar și de către terții care se consideră lezați prin actele de executare silită.

Vorbind despre drepturile părților, nu trebuie să trecem cu vederea obligațiile acestora. În tot cursul executării silite, creditorul și debitorul pot conveni, sub supravegherea executorului judecătoresc, ca executarea să se efectueze, total sau parțial, numai asupra veniturilor bănești ale debitorului sau ca stingerea obligației să se facă în alt mod permis de lege. Debitorul este obligat să execute documentul executoriu, să declare în scris, pe propria răspundere, executorului judecătoresc, la solicitarea acestuia, toate veniturile, drepturile de creanță deținute și bunurile sale, inclusiv cele care se află în proprietate comună pe cote-părți, în devălmășie sau care sunt gajate, precum și locul aflării lor. Aceeași obligație revine și conducătorilor, contabililor și fondatorilor persoanei juridice debitor. Nerespectarea acestei obligații atrage răspunderea prevăzută de lege. Debitorul ale cărui bunuri au fost sechestrate anterior este obligat să aducă la cunoștință executorului judecătoresc

toresc care sechestrează aceleași bunuri existența sechestrului anterior și organul (persoana) care l-a aplicat, predând executorului o copie de pe procesul-verbal de sechestru. Creditorul este obligat să acorde executorului judecătoresc sprijin efectiv pentru aducerea la îndeplinire a executării silite, punându-i la dispoziție și mijloacele necesare în acest scop. Părțile sunt obligate să respecte întocmai cerințele legislației privind executarea.

În faza executării silite părțile trebuie să îndeplinească aceleași condiții ca și în faza judecătii, respectiv să aibă capacitate de folosință și de exercițiu, calitate procesuală și interes născut și actual în declanșarea și întreținerea procesului de executare silită.

La executarea silită pot participa mai mulți creditori și debitori, coparticiparea procesuală fiind admisă și la această fază a procesului civil. Nicio dispoziție legală nu împiedică ca mai mulți creditori să acționeze împotriva aceluiași debitor. Coparticiparea procesuală pasivă nu se poate realiza în această fază procesuală, pe motiv că urmărirea are un caracter individual, în sensul că ea se răsfrânge, în principiu, numai asupra patrimoniului debitorului [1, p.56]. Prin urmare, procedura executării silite va trebui realizată față de fiecare debitor în parte. Explicația soluției respective este dată de caracterul patrimonial, individual al executării silite.

În cazul ieșirii uneia dintre părți din procedura de executare (decesul persoanei fizice, dizolvarea persoanei juridice sau reorganizarea ei, cesiunea de creanță, preluarea datoriei), instanța de judecată examinează cererea privind înlocuirea acestei părți cu succesorul ei în drepturi în conformitate cu art.70 din Codul de procedură civilă. Toate actele săvârșite în cadrul procedurii de executare până la înlocuirea părții în procedura de executare cu succesorul ei în drepturi sunt obligatorii pentru acesta din urmă în măsura în care actele ar fi fost obligatorii pentru partea care a fost înlocuită. Succesiunea în drepturi este posibilă în orice fază a procedurii de executare. Încheierea privind admiterea succesiunii de drepturi poate fi atacată cu recurs. Este absolut firesc ca principiul, potrivit căruia calitatea de creditor sau de debitor se poate transmite, în cursul urmăririi, în condițiile legii, să fie consacrat în materie de executare silită. Transmiterea calității procesuale se poate produce ca urmare a modificărilor calitative sau cantitative ale raportului material litigios supus executării silite. Printre temeiurile în baza cărora se dispune succesiunea în drepturi putem menționa decesul persoanei fizice, lichidarea persoanei juridice, reorganizarea persoanei juridice, cesiunea de creanță, novația, preluarea datoriei, subrogația etc. Executarea silită poate fi promovată și de către creditorul urmăritorului, pe calea acțiunii oblice, în condițiile art.599 din Codul civil.

În cadrul procedurii execuționale, legea îi recunoaște creditorului, în principiu, aceleași drepturi ca și în cursul judecătii. De asemenea, în cadrul acestei faze procesuale creditorul poate uza de atribuțiile disponibilității procesuale, renunțând la executare, solicitând suspendarea acesteia etc. O particularitate ce trebuie subliniată vizează dreptul creditorului de a-și alege bunurile pe care dorește să le urmărească în cazul executării silite indirecte, ceea ce implică, în ultimă instanță, și alegerea modalității de executare. În exercitarea acestui drept al creditorului există și unele limite ce sunt impuse de lege din considerente umanitare sau de protecție a debitorului. Astfel, anumite bunuri ale debitorului sunt exceptate de la urmărire sau pot fi urmărite numai în anumite condiții. Pe de altă parte, tot ca o expresie a principiului disponibilității, trebuie să arătăm că executarea silită se declanșează, în principiu, numai la cererea expresă a creditorului. De la această regulă există și unele excepții, în sensul că executarea trebuie ordonată din oficiu de instanța de fond. Așa este cazul sumelor datorate cu titlu de obligație de întreținere sau alocație pentru copii, precum și cazul sumelor datorate cu titlu de despăgubiri pentru repararea pagubelor cauzate prin moarte, prin vătămarea integrității corporale sau a sănătății, dacă executarea se face asupra salariului sau asupra altor venituri periodice cunoscute realizate de debitor.

Debitorul este, așa cum am arătat, persoana împotriva căreia se înlăptuiește executarea silită. Întreaga avere mobilă și imobilă a debitorului poate constitui, în principiu, obiect al executării silite. Moștenitorii debitorilor pot fi și ei urmăriți, întrucât se subrogă în drepturile autorilor lor. Totuși, unele distincții se impun a fi făcute. Astfel, moștenitorii universali și cu titlu universal răspund cu bunurile lor de toate datoriile și sarcinile succesiunii. Pentru a evita o atare răspundere, moștenitorii au posibilitatea de a accepta succesiunea sub beneficiu de inventar, situație în care vor răspunde numai în limita bunurilor culese din moștenire. Moștenitorul cu titlu particular va putea fi însă urmărit numai în legătură cu bunul dobândit și doar dacă obligația a luat naștere în legătură cu acel bun.

Actele de executare silită îndeplinite până la momentul transmiterii calității procesuale vor produce efecte și față de succesorii în drepturi ai creditorului, respectiv ai debitorului. Cu alte cuvinte, transmiterea drepturilor și obligațiilor ce formează conținutul raportului juridic se realizează în condițiile existente la data acestei transmisiuni.

Un alt subiect indispensabil executării silite este executorul judecătoresc – persoană fizică investită de stat cu competența de a îndeplini activități de interes public prevăzute de Legea cu privire la executorii judecătorești și de alte legi. În exercitarea atribuțiilor de serviciu, executorul judecătoresc este exponentul puterii de

stat. Doar executorul judecătoresc licențiat și investit în condițiile Legii cu privire la executorii judecătorești poate efectua executarea silită.

Urmează de precizat că și instanța de executare este de neînlocuit în cadrul oricărui proces de executare. Potrivit Codului de executare, instanța de executare (în lege o asemenea formulare nu se întâlnește) soluționează cererile cu privire la încuviințarea executării silite, eliberează titluri executorii, soluționează contestațiile împotriva acțiunilor executorului judecătoresc, precum și toate incidentele apărute în cursul executării silite.

La executarea silită participă și alte categorii de persoane. Potrivit art.42 din Codul de executare, participanți la procedura de executare sunt: părțile, creditorii intervenienți, reprezentanții, specialiștii, experții, interpreții și martorii asistenți.

În legătură cu creditorii intervenienți, putem menționa că, până la data fixată de executorul judecătoresc pentru vânzarea bunurilor asupra cărora dețin drepturi reale, creditorii debitorului, garanți prin dreptul de ipotecă sau de gaj, pot să intervină în condițiile Codului de executare în procedura de executare silită aflată în curs, iar după depunerea sau consemnarea sumelor realizate din vânzare la contul executorului judecătoresc pot să participe la distribuirea acestora, potrivit dispozițiilor legii execuționale.

Ne vom referi pe scurt și la așa-numiții auxiliari ai procedurii de executare silită. Procedura de executare se efectuează în limba de stat. În cadrul procedurii de executare, părțile pot beneficia de serviciile unui interpret. Interpret poate fi persoana autorizată pentru această activitate în modul prevăzut de lege. Cheltuielile pentru atragerea traducătorului sau a interpretului le suportă participantul care a solicitat atragerea. Executorul judecătoresc avertizează în scris interpretul asupra răspunderii pe care o poartă în conformitate cu prevederile Codului penal. Prezența martorului asistent este obligatorie la pătrunderea în locuință, în încăpere, în depozit, în alt local, la cercetarea lor, la sechestrarea și la ridicarea bunurilor debitorului, dacă legea nu prevede altfel. La latitudinea executorului judecătoresc, pot fi invitați martori asistenți și în alte cazuri. Nu este necesară prezența martorilor asistenți în cazul în care debitorul consimte efectuarea acțiunilor executorului judecătoresc. Martor asistent poate fi persoana cu capacitate de exercițiu deplină care nu este interesată de săvârșirea actelor de executare, nu se află în relații de rudenie cu părțile în procedura de executare și nu este supusă controlului din partea lor. Drepturile și obligațiile martorilor asistenți sunt stabilite de legea de executare. Astfel, martorul asistent trebuie să ateste faptul, conținutul și rezultatele actelor de executare la care a asistat. El este îndreptățit să știe pentru săvârșirea căror acte de executare este invitat, să facă observații în legătură cu actele efectuate. Observațiile martorului asistent se consemnează în proces-verbal de către executorul judecătoresc sau personal de către fiecare martor asistent. Înainte de a începe derularea actelor de executare la care urmează să participe martori asistenți, executorul judecătoresc le va explica drepturile și obligațiile lor. Martorului asistent i se păstrează salariul mediu la locul său de muncă pe toată durata lipsei în legătură cu participarea la actele de executare, iar dacă nu lucrează, i se poate plăti o remunerație achitată în avans de către creditor cu încasarea ulterioară de la debitor, în cuantumul stabilit de Guvern.

Pentru lămurirea problemelor ce apar în cadrul actelor de executare, executorul judecătoresc poate dispune, din oficiu ori la cererea debitorului sau a creditorului, participarea la procedura de executare a unui sau a mai multor specialiști, după caz. În calitate de specialist poate participa persoana care posedă cunoștințele necesare în domeniul respectiv, nu este interesată de rezultatele actelor care se efectuează și nu se află în raporturi de rudenie cu participanții la procesul de executare. Specialistul face concluzii verbale sau scrise.

Pentru elucidarea unor aspecte din domeniul științei, artei, tehnicii, al meșteșugurilor artisanale și din alte domenii, aspecte care au apărut în procesul de executare și care cer cunoștințe speciale, executorul judecătoresc poate dispune, din oficiu ori la cererea debitorului sau a creditorului, efectuarea unei expertize. În calitate de expert poate fi numită persoana care dispune de cunoștințe speciale, nu este interesată de rezultatele actelor pe care le efectuează și nu se află în raporturi de rudenie cu părțile în procedura de executare. Efectuarea expertizei poate fi încredințată lucrătorilor din organele oficiale de expertiză judiciară sau unor persoane particulare care corespund cerințelor înaintate față de expert.

În concluzie putem menționa că cercul participanților la procedura de executare silită nu se rezumă doar la părți – creditorul urmărit și debitorul urmărit – și la executorul judecătoresc, ci mai presupune participarea instanței de executare, iar în caz de necesitate și a traducătorului, specialistului, expertului, martorilor.

Bibliografie:

1. CIOBANU, V., BOROI, G. *Drept procesual civil. Curs selectiv pentru licență*. București: C.H. Beck, 2005, p.56. 621 p.
2. ZILBERSTEIN, S., CIOBANU, V.M. *Drept procesual civil. Executare silită*. București: Lumina LEX, 1996, p.194. 254 p.

Prezentat la 19.05.2015